

דוח
מיוחד

עזה עקורים פנימיים

אפריל 2016

מאז 2008 ידעה רצועת עזה שלושה גלי הסלמה עיקריים של סכסוך מזוין, ואלה הובילו לעקירה פנימית של בני אדם רבים. בשיא ההסלמה האחרונה, ביולי-אוגוסט 2014, נעקרו מבתיים כמעט 500 אלף בני אדם, 28% מהאוכלוסייה. מאמצע אוגוסט ועד דצמבר 2015 ערכה קבוצת העבודה לענייני עקורים, בראשות משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, סקר שמטרתו לרשום מחדש ולהכין פרופיל פגיעות של יותר מ-16 אלף משקי הבית שאיבדו את מעונם במהלך מעשי האיבה של שנת 2014. בסקר נאסף מידע מפורט על תנאי החיים והצרכים העכשוויים של עקורים אלה, וממצאיו העיקריים מתפרסמים בדוח זה. כדי לאפשר תיאום, תכנון וקידום מדיניות הועמדו הממצאים לרשות כל הגורמים הרלבנטיים בבסיס נתונים מאוחד. אמנם, מאמצי השיקום מתקדמים, ועד כה כמעט 3,000 בתים שנהרסו או ניזוקו קשות נבנו מחדש או הוכשרו מחדש למגורים, אך כ-75 אלף בני אדם עדיין עקורים.

תצלום: משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים

שבועייה, ינואר 2016.

www.ochaopt.org

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs occupied Palestinian territory

P. O. Box 38712 East Jerusalem 9138602 | tel +972 (0)2 582 9962 | fax +972 (0)2 582 5841 | ochaopt@un.org [facebook.com/ochaopt](https://www.facebook.com/ochaopt)

Coordination Saves Lives

ניתוח נזקים על פי צילומי לוויין

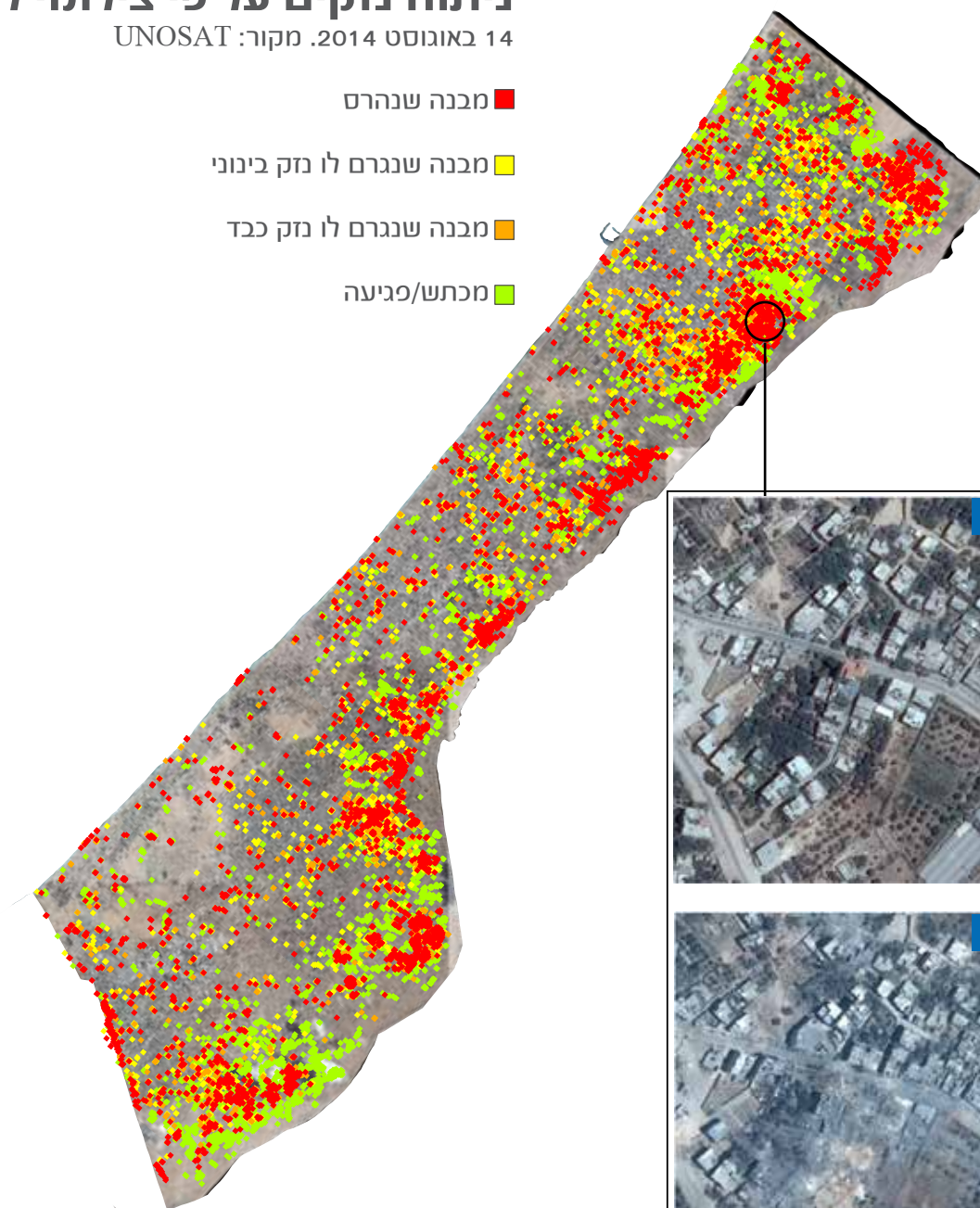
14 באוגוסט 2014. מקור: UNOSAT

■ מבנה שנהרס

■ מבנה שנגרם לו נזק בינוני

■ מבנה שנגרם לו נזק כבד

■ מכתש/פגיעה

לפני

אחרי

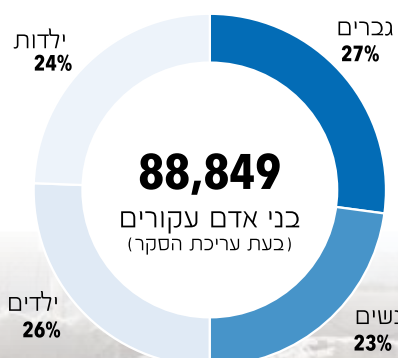
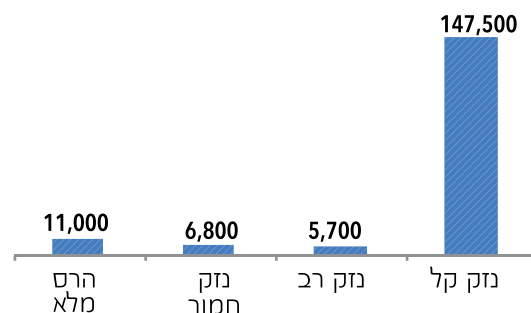
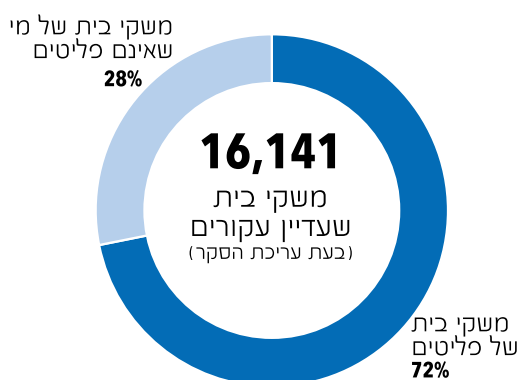
מעשי האיבה בשנת 2014: הרס בתים חסר תקדים

”על פי הערכות, 1.3 מיליון בני אדם ברצועת עזה מקקים בשנת 2016 לסיוע הומניטרי.“

סקירה כללית של צרכים הומניטריים לשנת 2016, השטח הפלסטיני הכבוש.

בשנת 2014 חוותה עזה את ההסלמה הקטלנית ביותר במעשי האיבה מאז תחילת הכיבוש הישראלי, בשנת 1967. 2,251 פלסטינים נהרגו, בהם 1,462 אזרחים, ויותר מ-11 אלף נפצעו.¹ מתקני תשתית ציבוריים - לרבות מתקני חינוך ובריאות, מים, תברואה ואנרגיה - ספגו נזקים כבדים.² (ראו תצלום לוויין).

אומדן סופי של נזק לבתים

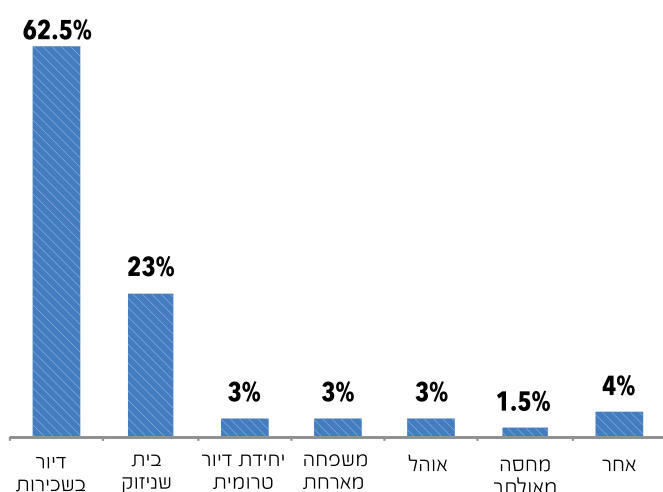

במעשי האיבה בשנת 2014 נהרסו כליל כ-11 אלף יחידות דיור ו-6,800 יחידות דיור ניזוקו קשות; בסך הכול, כמעט 18 אלף בתים חדלו להיות ראויים למגורים, נתון גדול כמעט פי שלושה ממספר הבתים שנפגעו בעימות של דצמבר 2008 וינואר 2009.³ כנקודת מוצא, הסתמכו עורכי הסקר על הערכה של 18 אלף כמספר הבתים שאינם ראויים למגורים. אולם, הערכת הנזק לבתים התבססה על הפגיעה במבנים עצמם, לא על מצבם כעקורים או על גורמים אחרים הפוגעים בחוסנם. מספר משקי הבית שאיבדו את מעונם הלכה למעשה היה נמוך יותר ועמד על 16,965, כיוון שבבעלות חלק מהאנשים היה יותר מבית אחד שחדל להיות ראוי למגורים. במהלך הסקר הוסרו רשומות כפולות. 16,141 משקי בית היו עדיין עקורים בשעת עריכת הסקר.

היכן שוהים העקורים

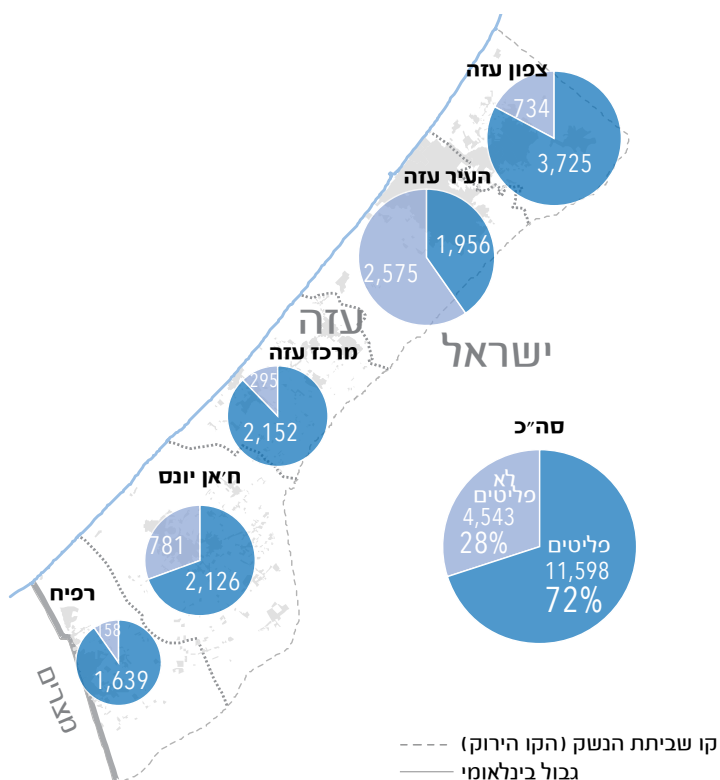
מגורים עכשוויים

בשיא מעשי האיבה בשנת 2014 נעקרו כמעט 500 אלף בני אדם מבתיהם ושהו בבתי ספר של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם (אונר"א), בבתי ספר ממשלתיים ובמחסים מאולתרים ואצל משפחות מארחות. אמנם, בעקבות הפסקת האש באוגוסט 2014 עזבו רוב העקורים את מחסי החירום או את המשפחות המארחות, אך בעת עריכת הסקר עדיין היו כ-90 אלף בני אדם עקורים, שרובם עברו כמה פעמים ממקום למקום.

העקורים מתגוררים בתנאי מחסה שונים. כמעט רבע מהם חיים בהריסות בתיהם שנפגעו. רוב המשתתפים בסקר דיווחו כי הם גרים בשכירות. לאור המחסור ביחידות הדיור הרשמיות הזמינות בשוק העזתי, עקורים רבים המגדירים את עצמם כמי שמתגוררים בדירות שכורות מצאו הסדרים חלופיים. אלה כוללים מגורים במחסנים, ביחידות שבנייתן טרם הסתיימה, בדירות תת-תקניות בבניינים שבהם גרים קרובי משפחה או שכנים, או אצל המשפחה המורחבת, כשהם משתמשים בסיוע במזומן למגורים זמניים למימון צורכיהם הדחופים ביותר, או לתרום להוצאות משק הבית. כמעט מחציתם הביעו חשש שייאלצו לעזוב את מקום מגוריהם הנוכחי, והדבר מדגיש עד כמה הם פגיעים.

מפת עקורים על פי נפה

ממשקי הבית העקורים
שבתייהם המקוריים היו
בבעלותם מתגוררים כעת
בשכירות.

62%

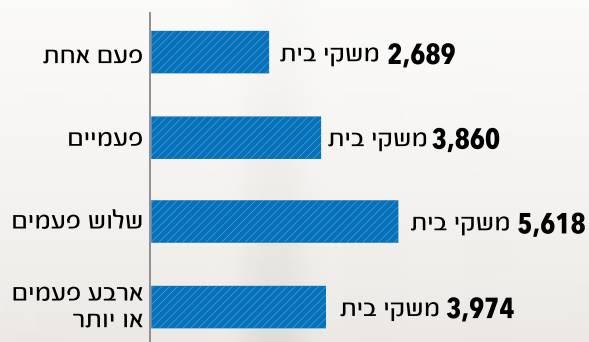
ממשקי הבית העקורים
חוששים שייאלצו לעזוב את
מקום מגוריהם הנוכחי.

49%

ממשקי הבית העקורים גרים
בבתייהם שניזוקו.

23%

תכיפות המעבר ממקום מגורים אחד למשנהו

ממוצע מעברים לעקור

2.4

מקרה מבחן: משפחת סעודי

פטמה מרדי סעודי בת ה־56, אלמנה ואם לשמונה, התגררה בשגייעה, אחת השכונות שהפגיעה בהן במעשי האיבה ב־2014 הייתה מהקשות ביותר. אף שבית המשפחה ניזוק קשות, פטמה עדיין נאלצת לשלם לבנק את החזרי ההלוואה שלקחה כדי לכנות אותו. פטמה, שלושת בניה הרווקים וכן נשוי עם משפחתו מתגוררים כולם בשתי יחידות דיור טרומיות שניתנו להם על ידי המשרד לעבודות ציבוריות ולדיור. שניים מאחיה של פטמה חזרו לחיות בבית המשפחה, שניזוק באופן חמור. "במהלך אומדן הנזקים אמרו לנו לפנות את הבית, מכני שהוא לא ראוי למגורים ועלול להיות מסוכן, אבל אין לנו לאן ללכת", הסביר אחיה עבדאללה. עבדאללה ומשפחתו שכרו דירה, אבל עזבו אחרי שלושה חודשים כשלא יכלו לעמוד עוד בתשלום דמי השכירות.

שני האחים השתמשו בחומרים שמצאו בין ההריסות כדי לבצע תיקונים קטנים בבית המשפחה. גם פטמה לוותה כספים וצברה חובות כדי לבצע מספר תיקונים בסיסיים בבית. משפחת סעודי לא קיבלה כל סיוע לתיקונים, אבל נאמר להם שיהיו זכאים למענק כווייתי לצורכי שיקום הבית.

פגיעותם של העקורים

”המצור על עזה ממשיך להוות צורה של
ענישה קולקטיבית והוא פוגע בזכויות אזרחיות,
מדיניות, כלכליות, חברתיות ותרבותיות.”

דו"ח מזכ"ל האו"ם, מצב זכויות האדם בשטח הפלסטיני
הכבוש, כולל ירושלים המזרחית, 20 בינואר 2016, כס' 40.

ברצועת עזה, שמונה שנות מצור ושלושה גלי
הסלמה קשים במעשי האיבה תוך שש שנים
עשו שמות במתקני תשתית בסיסיים, במתן
שירותים, במחיה ובמנגנוני ההתמודדות.
ממידע שנאסף באמצעות סקר העקורים
עולה כי כמעט 90 אלף פלסטינים בעזה היו
עקורים בעת עריכת הסקר והתמודדו עם
שורה של קשיים המעוררים חששות בתחום
ההגנה, לרבות צפיפות יתר, גישה מוגבלת
לשירותים בסיסיים, סכנת פגיעה מנפלי
תחמושת וחשיפה לתנאי מזג אוויר קיצוניים.
כל זה פגע בחוסן של קבוצות מסוימות,
במיוחד משקי בית שבראשם עומדת אישה,
ילדים, ואנשים עם מוגבלויות.

המצור על עזה

1.8 מיליון פלסטינים בעזה "כלואים" ברצועה,
משום שנשללה מהם הגישה החופשית ליתר
השטח הפלסטיני הכבוש ולחוף"ל. הגבלות התנועה
שהוטלו על ידי ישראל מאז תחילת שנות התשעים
והוחמרו ביוני 2007 פגעו בתנאי החיים בעזה
וגרמו לפיצול השטח הפלסטיני הכבוש והמארג
הכלכלי והחברתי שלו: ישראל רואה בהגבלות
התנועה הללו אמצעי ביטחון הכרחיים הנותנים
מענה לסדרה של איומים קשים על אוכלוסייתה.
ב־2015 הגדילו הרשויות הישראליות משמעותית
את מספר היתרי היציאה הניתנים לפלסטינים;
עם זאת, הזכאים להיתרים כאלה עדיין מהווים
מיעוט זעיר, בעיקר מטופלים, אנשי עסקים ועובדי
ארגונים בינלאומיים. את בידודה של עזה החריפו
הגבלות שהטילו הרשויות המצריות על מעבר
הנוסעים היחיד שלה, מעבר רפיח, שמאז 24
באוקטובר 2014 נותר סגור רוב הזמן בנימוק של
שיקולים ביטחוניים, לרבות בכניסיוע הומניטרי.

ממשקי הבית העקורים מדווחים
על כך שמזונם פחות מגוון.

71%

ממשקי הבית העקורים מדווחים
כי יותר משלושה בני אדם
במשפחה חולקים חדר שינה
אחד.

45%

ממשקי הבית העקורים מדווחים
על ירידה בצריכת מזון.

43%

ממשקי הבית העקורים מדווחים
כי משפחתם חשופה לתנאי
גשם, חום או קור קיצוניים.

31%

מקרה מבחן: עקור עם נכות

אבו מוחמד בן ה־53, אב לתשעה, הפך לעקור כשביתו בבית חנון נהרס במעשי האיבה בשנת 2014. בבית זה גרה משפחתו המורחבת, בת 38 נפשות. מיד לאחר העקירה עברה המשפחה להתגורר במחסה מאולתר על חורבות הבית ההרוס, אך במאי 2015 הצליחה לעבור לקרוואן באתר עקירה זמני בבית חנון. בני המשפחה עדיין מתגוררים שם. הם קיבלו חלק ממענק שיקום סעודי, ולאחרונה החלו בבנייה מחדש. קשייו של אבו מוחמד כעקור מיתוספים לכך שהוא נכה: מגיל שמונה הוא משותק ממוותניו ומטה ואינו מסוגל ללכת. גם אשתו סובלת משיתוק בזרועה השמאלית ובחלק מרגלה. אחד מבניהם נפצע בראשו כשמחסה שבו שהו בבית חנון נפגע מאש ישראלית במהלך מעשי האיבה, ירי שהרג רבים מבני המשפחה המורחבת.

כיסא הגלגלים החשמלי של אבו מוחמד נהרס במעשי האיבה, וכעת נאלצים ילדיו לשאת אותו לכל מקום. כראש משק הבית, ובגלל נכותו, אין לו כמעט כל יכולת לבנות מחדש את הבית או לשפר את תנאי המחסה של משפחתו. "אני צריך רק את כיסא הגלגלים החשמלי שלי, כדי שאוכל שוב להתנייד כמו לפני המלחמה."

משקי בית עקורים דיווחו כי:

בני משפחה
נהרגו (225)
גברים וילדים
93 נשים
(ילדות)

318

סבלו
ממוגבלויות
(402 גברים
וילדים / 229
נשים וילדות)

631

מזקקים לטיפול
רפואי מתמשך
(619 גברים
וילדים / 402
נשים וילדות)

1,021

פגיעות ומגדר

משקי בית עקורים בראשות אישה

10.2%	כאחוז מכלל משקי הבית העקורים
70%	איש מבני המשפחה אינו עובד
59%	החליפו מקום מגורים פעם-פעמיים
41%	החליפו מקום מגורים שלוש פעמים או יותר
	בתנאי מחסה פגיעים /
47%	חוששים שייאלצו לעבור למקום אחר
74%	מסתמכים על סיוע הומניטרי
75%	לזיווג כספים
81%	קונים מזון בהקפה

תפקידי מגדר ודינמיקות מגדריות מכתיבים את עוצמת פגיעותם של עקורים ועקורות בכל הנוגע לשורה של צרכים הומניטריים, לגישה שונה של כל קבוצה מגדרית לשירותים ולסיוע הומניטרי, וליכולות השונות של בני שני המינים להתמודד עם העקירה; כך עולה מכמה מדדים ששימשו להכנת פרוכיל העקורים במסגרת הסקר.

פגיעת העקירה בנשים כמטפלות

ממשקי הבית העקורים תלויים
במים המובלים במכליות.

74%

ממשקי הבית העקורים ציינו
שכמויות המים לצריכה ביתית
אינן מספיקות.

60%

בטיחותן של נשים וילדות

ממשקי הבית שיש בהם נשים
סבורים כי המלחמה גרמה לעלייה
באלימות מבוססת-מגדר.

יותר מ-
70%

מהעקורות חיות בתנאי מחסה לוקים
בחסר מבחינת הבטיחות, כבוד האדם
והפרטיות, לרבות מגורים באוהלים,
במחסים מאולתרים, בבתים שנהרסו
ותחת כיפת השמיים.

יותר מ-
30%

לאור חלוקת התפקידים המגדרית בחברה הפלסטינית, בדרך כלל נשים הן האחראיות לעבודת הטיפול הקשורה במשפחותיהן, שהן לרוב משפחות גדולות וכוללות את המשפחה המורחבת.⁴ היעדר חשמל ומים, במיוחד במשקי בית שבהם מספר גדול של ילדים, לצד האחריות על הטיפול בקשישים ובנכים, מכבידים את הנטל המוטל על כתפי הנשים המטפלות. כל זה מותיר לנשים פחות זמן לעסוק בפעילות ששכר בצדה (בין אם רשמית, לא רשמית או בחקלאות למחיה), ומשמר את שיעורי התלות הכלכלית הגבוהים הפוגעים בחוסן האוכלוסייה.

ילדים עקורים

”כ-225 אלף ילדים בעזה מקקים לתמיכה פסיכו-חברתית ולשירותי הגנה על ילדים, ויותר מ-33 אלף מבין הילדים החלשים והפגיעים ביותר מקקים לניהול תיק הגנה פרטני.“

סקירת הצרכים ההומניטריים לשנת 2016, השטח הפלסטיני הכבוש

מעשי האיבה ב־2014 גרמו למותם של 551 ילדים ולפציעתם של 3,436 ילדים נוספים, ורבים מהם נותרו נכים לצמיתות. הדבר החריף עוד יותר את הפגיעה המצטברת שפוגעים המצור וגלי ההסלמה החוזרים ונשנים ברווחתם ובביטחונם הפיסי של ילדים בעזה. על פי הערכות, יותר מ־1,500 ילדים התייתמו, בתיהם של כ־27 אלף ילדים נהרסו לחלוטין, ובעת עריכת הסקר היו 44 אלף ילדים עקורים.

כפי שמראים הממצאים, יש סימנים לשינוי בהתנהגותם של ילדים בעקבות דחק (סטres). רוב הילדים בעזה חשופים לסכנת פגיעה מנפלי תחמושת, במיוחד כשהם משחקים באזורים שהושפעו מהלחימה, והדבר מדגיש את הצורך המתמשך בהעלאת מודעות, במיוחד בקרב ילדים.

חששות בנושא הגנה על ילדים

דווח על 364 מקרים של נשירה מהלימודים, 307 מהם של בנים, בעיקר בשל התמודדותם של משקי בית עם הקשיים הניצבים בפניהם באמצעות עבודת ילדים.

364

ילדים היו עקורים בעת עריכת הסקר.

44,000

ממשקי הבית העקורים דיווחו כי לילדיהם אין היכן לשחק בבטחה.

55%

ממשקי הבית העקורים מדווחים על עלייה במצוקה הפסיכו-חברתית אצל ילדיהם, אך רק 6% דיווחו שקיבלו תמיכה פסיכו-חברתית.

58%

מנגנוני ההתמודדות של העקורים

באילו שיטות השתמשתם במשק הבית שלכם
כדי להסתדר בשנה האחרונה?

ממשקי הבית העקורים קונים את
מרבית מזונם בהקפה.

87%

לוו כספים.

81%

מכרו נכסים ממשק הבית.

31%

חלקו עלויות עם משפחה מארחת.

14%

תלויים בסיוע הומניטרי.

70%

חיו בשלב כלשהו אצל משפחה
מארחת.

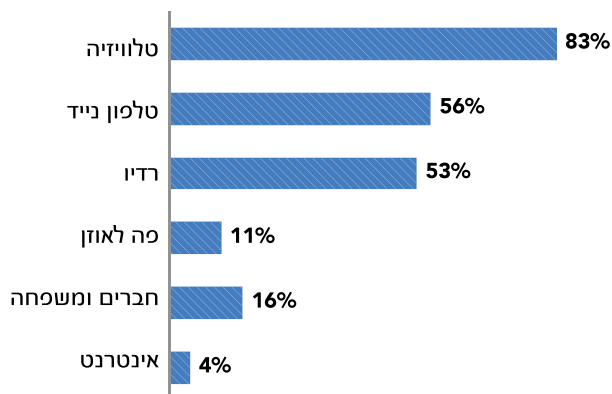
20%

סכסוך ממושך, זעזועים חוזרים ונשנים, הגבלות מתמשכות על חופש התנועה וכושר ייצור מוגבל יצרו בעזה שיעור אבטלה גבוה והכנסות נמוכות של משקי הבית, שכתוצאה מהם סובלים 47% ממשקי הבית בעזה מחוסר ביטחון תזונתי⁷. הסקר גילה כי מנגנון ההתמודדות השכיח ביותר בקרב העקורים הוא רכישת מזון בהקפה, שאליה נלווית לעתים קרובות צבירת חובות אצל קמעונאים. אף שרוב משקי הבית העקורים מוסרים כי הם עדיין צורכים שלוש ארוחות ביום, רובם מדווחים גם על ירידה בצריכה ובמגוון של המזון, נתונים המעידים על רמות משמעותיות של חוסר ביטחון תזונתי.

גישת העקורים למידע

מהם שלושת ערוצי התקשורת העיקריים העומדים לרשותכם כעת?

ממצאי הסקר הצביעו על כך שלצורך קבלת מידע מסתמכים משקי בית עקורים בעיקר על הטלוויזיה, על טלפונים ניידים ועל הרדיו. "חברים ובני משפחה" ותקשורת חברתית צוינו אף הם כמקורות מידע נפוצים.

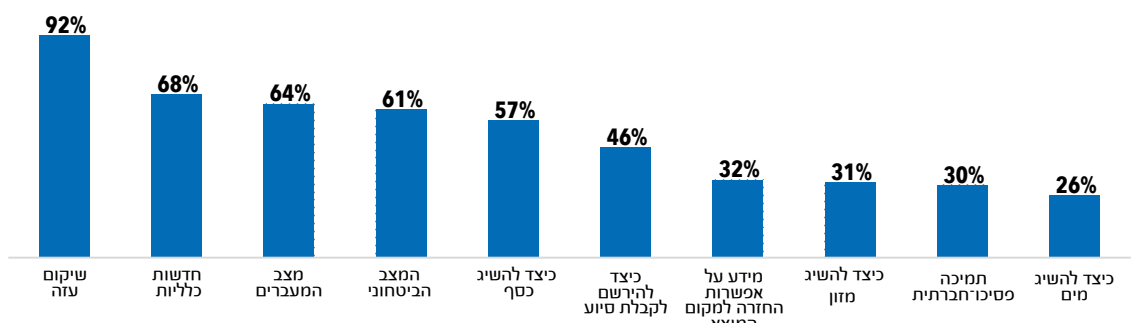
משקי הבית העקורים נשאלו על סוגי המידע שהם רוצים לקבל יותר, ובמענה ניתן הדירוג הגבוה ביותר למידע על המצב הכללי, ואחריו מידע על מאמצי השיקום, חדשות כלליות, מידע על מצב המעברים ועל המצב הביטחוני. בהמשך הרשימה נמצא הביקוש למידע מעשי יותר, לרבות כיצד להשיג תמיכה כספית ואיך להירשם לקבלת סיוע.

מעורבות הקהילה וסקר העקורים

בלבו של כל מענה הומניטרי צריכים להיות האנשים הנפגעים מהמצב, והקהילה ההומניטרית התחייבה לתת דין וחשבון טוב יותר לאנשים אלה על פועלה.⁸ לשם כך חיוני להבטיח לנפגעים גישה למידע שהם זקוקים לו ואפשרות לתת משוב עליו, וכן לוודא שסוכנויות סיוע יפעלו יחד עם קהילות בכל שלבי המענה. מידע ותקשורת זוכים להכרה חובקת עולם כצורות סיוע חיוניות, חשובות לא פחות ממים, מזון ומחסה. בלי גישה למידע בני האדם הנפגעים אינם יכולים להגיע לשירותים או לקבל את ההחלטות המיטביות עבור עצמם ועבור הקהילות שלהם.

מעורבות הקהילה הייתה רכיב מרכזי של תהליך רישום העקורים מחדש. קבוצת העבודה לענייני עקורים פיתחה עבורם מנגנון משוב, מערכת התראות במסרונים שבאמצעותה עודכנו העקורים על ההתקדמות בסקר ובהכנת הפרופיל, וקו חם שסיפק לעקורים מידע על האופן שבו יוכלו להגיע לשירותים ולסיוע. על סמך קווים מנחים המשמשים ברחבי העולם שולבו בסקר ובהכנת הפרופיל שאלות שמטרתן לאמוד את צורכי המידע של קהילות וערוצי התקשורת המועדפים עליהן, כדי לאפשר למגישי הסיוע להבין טוב יותר כיצד להיענות לצרכים.⁹ לשם כך הוכן גם חומר בערבית, כדי להסביר לקהילות את הסקר, את מטרתו ועל הארגונים השותפים לו. ולבסוף, הכשרת המתנדבים, חלקם עקורים בעצמם, כללה יחידה על קשר עם הקהילות בשטח.

מהם סוגי המידע שכרגע תרצו לקבל יותר מהם?

פתרונות יציבים עבור העקורים

המנגנון לשיקום עזה הוא הסכם זמני בין ממשלת פלסטין לממשלת ישראל, שהושג בתיווך האו"ם בספטמבר 2014, כדי לאפשר את הכנסתם של פריטים "דו־שימושיים", לרבות חומרי בניין לשיפוץ ובנייה מחדש של דיור פרטי ומתקני תשתית שניזוקו או נהרסו במהלך מעשי האיבה, וכן עבור מיזמים חדשים שאינם קשורים לנזק שנגרם במעשי איבה.

אף על פי כן, שנה וחצי מתום מעשי האיבה ואחרי חורף שני, הבנייה מחדש והשיפוץ עבור העקורים מתקדמים בעצלתיים. זאת, בשל הגבלות ישראליות מתמשכות,¹¹ נוכח איטיות העברת הכסף שמדינות חברות התחייבו לתרום לצורך שיקום, ולאור אי יכולתה של ממשלת ההסכמה הלאומית הפלסטינית למלא ביעילות תפקידי ממשל ברצועה, לרבות אישור בקשות המוגשות למנגנון לשיקום עזה. ייתכן שמאמצי השיקום ייפגעו עוד יותר מכך נוכח החלטת הרשויות הישראליות מ־3 באפריל 2016 להשעות את ייבוא המלט למגזר הפרטי ברצועה "בעקבות טענות על כך שכמות משמעותית נותבה מהמוטבים הלגיטימיים המיועדים" והכרה בכך שימי שמבקשים להרוויח מהסתת חומרים גונבים מבני עמם ומוסיפים לסבלם של הפלסטינים בעזה.¹²

נכון לסוף פברואר 2016, כ־16% (3,000) מתוך כ־18 אלף הבתים שנהרסו נבנו מחדש או שופצו, הודות לסיוע במזומן מסוכנויות או"ם או תמיכה בינלאומית אחרת.¹³ כעת מתבצעים שיפוץ ובנייה מחדש של 3,600 בתים נוספים. מימון לשיפוץ או בנייה מחדש ב־2016 אושר לכ־4,500 משפחות (25% מהמקרים הממתנים לטיפול), וכעת חסר מימון ל־6,600 בתים (כ־37% מהמקרים הממתנים לטיפול).

המכשולים בפני הכנסתן לעזה של הכמויות העצומות של חומרי הבניין הדרושים לשיפוץ לבנייה מחדש של בתים מהווים קושי מרכזי. מ־2007 עד 2010 לא הוכנסו לעזה חומרי בניין כמעט בכלל; מ־2010 עד 2014 הוגבל היבוא של חומרים כאלה לעזה לארגונים בינלאומיים (לאחר תהליך אישור ממושך), אך לא למגזר הפרטי או עבור תוכניות עזרה־עצמית בתחום המחסה.

מאז אוקטובר 2014 הוכנסו לעזה חומרי בניין לשיפוץ במסגרת "הליך ההעברה לצורכי שיפוץ מחסה" של המנגנון לשיקום עזה. הקמתו של "הליך ההעברה לצורכי מגורים" במנגנון לשיקום עזה, ביולי 2015, הובילה לעלייה משמעותית במספר המשאיות הנכנסות לעזה, וכך ניתנה למוטבים גישה לחומרים הן עבור בנייה מחדש של בתים שנהרסו לחלוטין והן עבור דיור חדש.¹⁰ הדיור החדש הכרחי כמענה לגירעון בדיור הנובע מהגידול הטבעי וסבבי לחימה קודמים, שעל פי הערכות היקפו המצטבר הוא 70 אלף יחידות דיור.

בעת עריכת הסקר

ממשקי הבית העקורים טרם החלו לשפץ את בתיהם.

63%

ממשקי הבית העקורים שהחלו בתיקונים השתמשו בסיוע הומניטרי לשיפוץ.

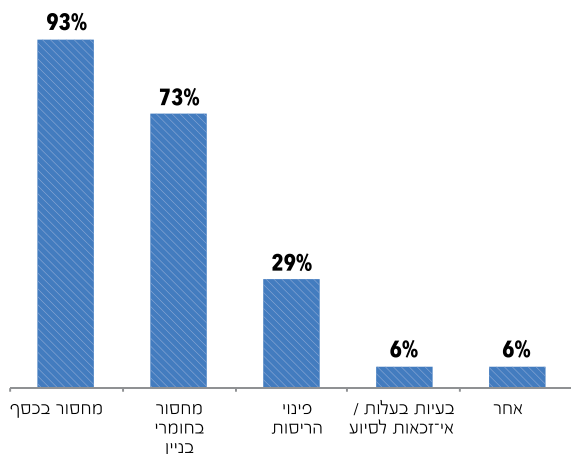
61%

ממשקי הבית העקורים שהחלו בתיקונים שקעו בחובות כדי לשפץ את בתיהם

55%

מכשולים בפני תיקון בתים

על פי דיווחי העקורים, מחסור בכסף והיעדר חומרי בניין הם המכשולים העיקריים המונעים מהם לשפץ את בתיהם. בנוסף, כמעט אף משקי בית עקורים ציינו מכשולים בתחום הבעלות על הקרקע והחזקה בה, כלומר בתיהם שנהרסו נבנו בלא ההיתר הדרוש על אדמה ממשלתית או אדמת וקף, ופירושו של דבר שאין הם זכאים לסיוע לשיקום באתר המקורי שבו שכן ביתם.

"איבדתי את ביתי, איבדתי הכול"

בית משפחתו של מסעד עטאללה אבו גדעין, מבית לאהיא, נהרס לחלוטין במעשי האיבה בשנת 2014. "בהפסקת האש הזמנית ביום ה-25 למעשי האיבה הצלחנו לבקר בבית. כשהגענו, התברר שדחפורים ישראלים הרסו כליל את ביתנו, יחד עם עוד כ-95 בתים אחרים באזור. היינו מזועזעים וחסרי אונים; הכול נעלם, כל מה שנאבקנו לבנות. עבדתי כל חיי כדי שיהיה לי בית משלי, ואז הגיעו הדחפורים הישראליים והרסו אותו תוך שניות".

אחרי שעברו מספר פעמים ממחסה זמני אחד למשנהו, הקימו מסעד ובני משפחתו ליד ביתם ההרוס מחסה מאולתר מיריעות פלסטיק ואריג, שבו הם מתגוררים עד עכשיו. אונר"א סיפקה להם סיוע שוטף לדיוור, שאת המענק האחרון מתוכו קיבלו בדצמבר 2015. אולם מאחר שבית המשפחה נבנה בלי היתר על אדמה ממשלתית, הם אינם עומדים בתנאים לקבלת מענק בנייה אלא אם כן יוכלו למצוא אתר חלופי במקום אחר.

תצלום מטורד האזים לתאום עיניים והמטרות

מסעד עטאללה אבו גדעין, בית לאהיא.

המלצות

בקצב הנוכחי יידרשו שנים לטפל בצורכי השיקום והתיקון האדירים, והדבר מוסיף לתסכולה הכללי של האוכלוסייה אחרי שנים של הגבלות תנועה, אבטלה גוברת ועוני. שיקום רחב-היקף בפרק זמן סביר, שיאפשר מציאת פתרון בר-קיימא למצוקתם של העקורים, לרבות מי שנעקרו בסכסוכים קודמים, חיוני כדי לצמצם את הפגיעות, לאפשר לעקורים לממש את זכויות האדם שלהם ולמנוע היווצרות סביבה שתוליד את סבב האלימות הבא. פתרון כזה מחייב שורה של אמצעים, לרבות:

1 הסרת ההגבלות על יבוא חומרי בניין, לקראת הסרה מלאה של המצור

2 השגת פתרון לפילוג הפלסטיני מבית כדי לאפשר לרשויות הפלסטיניות הרלבנטיות למלא ביעילות את תפקידי הממשל שלהן

3 העברה מזוהת של הכסף שתורמים התחייבו לשלם לצורך שיקום הרצועה

"זה עתה חזרתי מעזה, שם ביקרתי בשכונת שג'עייה, שנהרסה במהלך הסכסוך בשנת 2014. למעשה, היה מעודד לחזות בשינויים החיוביים הנראים לעין ובבנייה החדשה, את החיים נולדים מחדש מתוך ההריסות. אבל אני מודע היטב לכך שהעבודה על בתיהן של כ-74% מהמשפחות שנעקרו ב-2014 טרם החלה. עם זאת, לא די בבנייה מחדש של בתיהן. עלינו להבטיח שלום ולהתמקד בבנייתה של עזה למען העתיד. לשם כך יש לספק מים נקיים ואנרגיה מספקת, ליצור מקומות עבודה וכלכלה בת-קיימא, להשיב את חופש התנועה לבני אדם ולסחורות, ומעל לכול להבטיח את שילובן של הגדה מערבית ועזה תחת רשות פלסטינית אחת, דמוקרטית ולגיטימית."

ניקולאי מלדנוב, המתאם המיוחד לתהליך השלום במזרח תיכון, תדריך למועצת הביטחון על המצב במזרח התיכון, 18 בפברואר 2016.

סקר עקורים, הליך רישומם מחדש והכנת פרופיל פגיעות

מאז מעשי האיבה בעזה בשנת 2014 נתנו גורמים הומניטריים מענה לצורכי העקורים בתחום ההגנה ובסיוע במזון ובמחסה זמני. אולם, יכולתם של גורמים אלה לפעול הייתה מוגבלת בשל פערים מרכזיים ברישום ובכניית פרופיל, ההכרחיים כדי לקבוע היכן נמצאים כעת העקורים, מה תנאי חייהם ועד כמה הם פגיעים לסכנות שונות.

במהלך מעשי האיבה ביצעו אונר"א ומשרד הרווחה רישום ראשוני של העקורים, אך לאחר הפסקת האש באוגוסט 2014 עזבו רוב העקורים את המחסים לשעת חירום או את המשפחות המארחות, בלי שנערך רישום מאורגן של העוזבים. רישום העקורים מחדש, שכלל הכנת פרופיל פגיעות, הוא יוזמה הומניטרית בתיאום משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים שהיו שותפים לה סוכנויות וכוחות משימה רבים.¹⁴

ממצאי הסקר שימשו למטרות תפעוליות כבר במהלכו, ומקרים קריטיים הופנו לגורמים המתאימים לצורך מתן מענה מיידי. במהלך הסקר נבנה בסיס נתונים מאוחד עם מידע על כל מי שאיבדו את בתיהם בפעולות האיבה של שנת 2014, מלבד חלק זניח של העקורים, המונה על פי הערכות פחות מ-1%, שלא ניתן היה לאתר או שסירבו להשתתף. בסיס הנתונים הועמד באופן מקוון לרשות גורמים הומניטריים, גורמים העוסקים בפינוח ומקבלי החלטות, כדי שאלה יבינו טוב יותר מהם צורכי העקורים ומהן הסכנות הנשקפות להם.

במסגרת היוזמה נערכו בין אוגוסט לדצמבר 2015 ביקורים בשטח אצל כ-16 אלף המשפחות שנותרו עקורות, כדי לזהות צרכים, לשפר את המענה שניתן להן ולפעול לקידום זכויותיהן. הרישום והכנת הפרופיל אף שימשו לשיפור רמת המוכנות למקרי חירום עתידיים, שכן הם הובילו להקמת מנגנוני תיאום מקומיים ולהכנת טופס רישום מאוחד. כ-240 סוקרים וסוקרות נפרסו בשטח כדי לאסוף נתונים ברמת משק הבית, וכך נוצרה רשת של אוספי מידע מקומיים והוכשר צוות מיומן שניתן יהיה להפעיל במקרי חירום עתידיים.

הערות

1. נתוני ההרוגים מבוססים על דו"ח ועדת הבדיקה העצמאית לסכסוך בעזה בשנת 2014; נתוני הפצועים נמסרו על ידי משרד הבריאות הפלסטיני. ארגון Handicap International זיהה כפגיעים במיוחד 2,090 בני אדם שפציעותיהם מצריכות שיקום ו-4,385 אנשים עם מוגבלות. Healing the Wound, Handicap International and partners' Gaza Emergency Response Action Report, March 2015.
2. "לפחות 262 בתי ספר ניזוקו בתקיפות אוויריות ישראליות. שלושה בתי ספר ציבוריים נהרסו כליל ולפחות 23 ניזוקו באופן קשה. בנוסף על כך ניזוקו 274 גני ילדים." Children and Armed Conflict, Report of the Secretary-General, 5 June 2015, para. 98. במהלך הסכסוך נהרסו 13 מתקני בריאות השייכים לספקי בריאות ציבוריים ופרטיים ו-104 ניזוקו. Health sub-sector Detailed Needs Assessment and Recovery Strategy. ארגונים שותפים לכוח המשימה לענייני בריאות ותזונה זיהו 80 אלף בני אדם שגישתם לשרותי בריאות מוגבלת כתוצאה מההרס של מתקני בריאות ששירתו את קהילותיהם המיידיות (שגיעיה, ג'והר אדיכ וחיזמא).
3. Shelter Cluster Palestine: Shelter Cluster Monthly Report, January 2016. במהלך "עופרת יצוקה" נהרסו או נפגעו קשות 6,268 בתים; United Nations Development Programme. 2010. One Year After: Gaza - Early Recovery and Reconstruction Needs Assessment, p. 9.
4. גודלה הממוצע של משפחה בעזה הוא 6.3 נפשות, ושיעור הפרייון הכולל עומד על 4.3 לאישה. UNRWA, Health Department 2014 Annual report, <http://www.unrwa.org/resources/reports/health-department-annual-report-2014>
5. Gaza Child Protection Working Group, Child Protection Rapid Assessment Report, October 2014. http://cpwg.net/wp-content/uploads/sites/2/2015/03/Child-Protection-Rapid-Assessment-Gaza_2014.pdf
6. מאוגוסט 2014 עד סוף 2015 נהרגו 15 בני אדם מנפלי תחמושת ו-91 בני אדם נוספים נפצעו מפגיעת נפלי תחמושת. 39 מהנפגעים שהפגיעה בהם אומתה היו ילדים.
7. Palestinian Central Bureau of Statistics, Summary of Preliminary Results of SEFSec 2013-2014, http://fscluster.org/sites/default/files/documents/sefsec_2014_summary_report.pdf
8. ראו ההתחייבויות שקיבלה על עצמה הוועדה הבין-סוכנותית (IASC) ב־2011, שפותחה לכדי מסגרת תפעולית עם הקמת כוח המשימה לענייני מתן דין וחשבון כלפי אוכלוסיות נפגעות, ביולי 2012, בכפוף לוועדה הבין-סוכנותית.
9. השאלות נבחרו מתוך השאלות שעליהן המליצה רשת התקשורת עם קהילות נפגעות אסון (CDAC). CDAC Network, "Assessing Information and Communication Needs," May 2014.
10. לפי ממשלת ישראל, חומרי בניין בהיקף של יותר מ־4.5 מיליון טונות הועברו לרצועה מאז אוקטובר 2014, כולל 1.2 מיליון טונות שנכנסו במסגרת המגנון לשיקום עזה. כ־80 אלף מוטבים קנו באמצעות המגנון את כל החומרים שהוקצו להם לצורך שיפוץ מחסים. בכל הנוגע לבנייה מחדש, נכון ל־7 באפריל, כמעט 12 אלף מוטבים משתתפים ב"הליך ההעברה לצורכי מגורים", ו־2,182 מתוכם קנו את כל חומרי הבניין הדרושים לבנייה מחדש, ו־4,331 קנו חלק מהחומרים הדרושים. ראו: <http://grm.report>
11. הוצאת החצץ מרשימת הסחורות שזוהו על ידי הרשויות הישראליות כ־"דו־שימושיות" (שימוש אזרחי ושימוש צבאי) הייתה אמנם צעד חיובי, אך להפחתת עובי העץ המותר ביבוא באוגוסט 2015 נודעה השפעה שלילית קשה על מיזמים, לרבות פתרונות דיור זמניים עבור עקורים.
12. Statement by the United Nations Special Coordinator for the Middle East Peace Process, Mr. Nickolay Mladenov, on the suspension of the private import of cement into Gaza, <http://www.unsco.org/Documents/Statements/SC/2016/Statement%20by%20UN%20Special%20Coordinator%20Mladenov%20-%202016%20April%202016.pdf>
13. המענקים מגיעים עד 50 אלף דולר ליחידה עבור בנייה מחדש, ו־12 אלף דולר בממוצע במקרה של תיקונים.
14. עם הארגונים השותפים נמנו משרדי הממשלה הרלבנטיים, המשרד לעניינים חברתיים והמשרד לעבודות ציבוריות ודיור, עיריות, אונר"א, אגודת הסהר האדום הפלסטיני, מערכת כוחות המשימה וארגונים מקומיים ובינלאומיים לא ממשלתיים, וכן ארגונים שבסיסים בקהילה והעקורים עצמם.

OCHA

United Nations Office
for the Coordination of
Humanitarian Affairs
occupied Palestinian territory

P. O. Box 38712
East Jerusalem 9138602
www.ochaopt.org

Tel. +972 (0)2 582 9962
Fax +972 (0)2 582 5841
ochaopt@un.org